

KOOSLOOME ARENGUKIIRENDI TAOTLUSVORM

Toetuse andmise eelduseks on ministeeriumi veebilehel avaldatud kaasamise ja koosloome plaan. Palun lisa link plaanile: <https://siseministeerium.ee/tegevusvaldkonnad/kaasamine-osalemine/olulisemad-kaasamisprotsessid>

Arendustegevuse nimetus	„Narkopoliitika aastani 2030“ täiendavate rakendustegevuste väljatöötamine
Arendustegevuse esitaja (asutus)	Siseministeerium koostöös Sotsiaalministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Tervise Arengu Instituudi ja Tervisekassaga
Projektijuht (nimi, asutus, kontaktandmed)	Ain Peil, Siseministeeriumi nõunik Ain.peil@siseministeerium.ee tel. 56655626
Arendustegevusse kaasatavad huvirühmad	Tervishoiutöötajad (psühhiaatrid, arstid, õed), vaimse tervise spetsialistid, haridusasutuste esindajad, lapsevanemad, kohaliku omavalitsuse spetsialistid, rahvatervise-, ennetuse ja turvalisuse spetsialistid, kommunikatsiooni- ja meediaekspertid, antropoloogid, käitumiseksperdid, teadurid, vabakond ja innovaatiliste algatuste eestvedajad (nt MTÜ Ööhaldjad,), tarvitajate ja endiste tarvitajate esindajad (nt MTÜ LUNEST), noored (nt Eesti Noorteühenduste Liit).
Arendustegevuse elluviimise periood	september 2024 – mai 2025
Taotletava toetuse summa	12 000 €

1. Taust ja probleemikirjeldus

Kirjeldage arendustegevuse eesmärki ja olulisust ning selle ühiskondlikku mõju (3 lausega).

Suure ühiskondliku mõjuga algatus on, kui samaaegselt on täidetud järgmised p 1.1-1.3 tingimused:

- 1.1 horisontaalne ja mõjutab mitut valdkonda või sellel on oluline sotsiaal-majanduslik mõju ühes valdkonnas,*
- 1.2 puudutab paljusid eri huvidega huvigruppe või milles ilmneb vastuoluline mõju eri huvirühmadele,*
- 1.3 eeldab olulisi muutusi õigusaktides või toob kaasa olulise mõju riigieelarvele.*

Arendustegevuse eesmärk on kaardistada eri osapoolte abiga narkoaldkonna hetkeolukord, hoiakud ja lahendused olukorra leevendamiseks.

Narkoalaldkonna hetkeolukord on murettekitav. Viimase kolme aasta jooksul on **suurenenud nii narkootikumide tarvitamine kui ka narkokuritegevus**. Üledoosisurmad on vähem kui kahe aastaga kolmekordistunud. Noored hakkavad narkootikumide tarvitama üha varem ja korduvtarvitajate osakaal suureneb. Probleeme süvendab asjaolu, et **mitmete narkootikumide levik ja kangus on seninägematult suur**.

Arendustegevuse taotlus on esitatud lähtudes Eestis narkootikumide tarvitamise ja kättesaadavuse hetkeolukorrast ning toetudes, Vabariigi Valitsuse kokkulepetele (Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2023–2027 punkt 11.10) ja valgele raamatule „[Eesti narkopoliitika aastani 2030](#)“.

Narkootikumide tarvitamine on keeruline ja mitmekülgne sotsiaalne nähtus ning sellega kaasnevad probleemid ja lahendused peavad olema läbi mõeldud ning võtma arvesse mõju erinevatele ühiskonna gruppidele.

Narkootikumide tarvitamist mõjutavad ühelt poolt nende illegaalne staatus ja keeldude rikkumisega kaasnevad tagajärjed, mis omakorda tekitab tarvitamise suhtes stigmat. Uuringud kinnitavad, et stigmatiseerivad hoiakud mõjutavad käitumist ning vähendavad nii tarvitamisega alustamist kui rohkem tarvitamist. Siinkohal on heaks näiteks suitsetamine, mille suhtes ühiskondlik tolerants ja hoiakud on läinud aastate jooksul oluliselt rangemaks ning seetõttu vähenenud suitsetajate arv.

Teiselt poolt pärsvad stigmatiseerivad hoiakud ehk ühiskonna tauniv suhtumine narkootikumide tarvitamisel abi otsimist ning seeläbi tarvitamise vähendamist või sellest loobumist. Uimasteid tarvitav inimene ei julge abi küsida, kartes nii spetsialistide kui kaaskodanike häbistavat hinnangut. Selle tulemusel lükkub abi otsimine edasi ning võib viia sõltuvuseni, mille ravimine on oluliselt keerulisem.

Mistahes hoiakuid kujundab lisaks inimeste käitumisele ka meedia poolt teema kajastamise viis, avalikkuse jaoks mõjusate inimeste arvamused, spetsialistide teadmised, oskused ja käitumine narkootikumide tarvitavate inimestega seoses ning lapsevanemate, õpetajate, suunamudijate või teiste järgnevaid põlvkondi – lapsi ja noori – ettevalmistavad eeskujud.

Teemaga kokkupuutuvate isikute ring on lai ning ühiskonnas on puudu avatud diskussioonist narkootikumide tarvitamisega seoses ning see võib soodustada ebasoovituid trende või ebaefektiivseid tegevusi. Seetõttu näeme vajadust suuremaks koosloome tegevuseks, mis aitaks nende huvigruppide ni jõuda ning nendega koos olukorrast parema pildi luua ning vajadusel tegevusi planeerida.

2. Seosed Uhtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavaga perioodiks 2021-2027

Arendustegevus peab toetama rakenduskava 2021-2027 eesmärkide ja kavandatud sekkumiste tõhusat ja tulemuslikku elluviimist ning rakenduskava elluviimisega seotud ministriumide kaasamise ja koosloome ning sotsiaalpartneritega koostöö võimekuse suurendamist.

2.1 Missuguste rakenduskava prioriteetide saavutamist kaasamise ja koosloome arendustegevused toetavad?

(rakenduskava <https://pilv.rtk.ee/s/cw3SqJ2Woy8wiEN>)

- Nutikam Eesti
- Rohelisem Eesti
- Ühendatum Eesti
- Sotsiaalsem Eesti
- Inimestele lähedasem Eesti

2.2 Tooge välja, missuguste meetmete ja sekkumiste elluviimist kaasamise ja koosloome arendustegevused toetavad (meetme nr, meetme nimetus, sekkumine, meetmete nimekiri on leitav <https://pilv.rtk.ee/s/sq9mrYQAPCNK6Xf>)

21.4.3.2	Terviseriskide ja riskikäitumise vähendamine ning kogukondade ja paikkondade võimestamine tervise edendamisel	Haiguste ennetusmeetmete, nõustamis-, rehabilitatsiooni- ja tugiteenuste kättesaadavuse parandamine inimeste konkurentsivõime tõstmiseks tööturul ja tööturule naasmiseks
21.4.7.4	Kriminaalpoliitika kujundamine ja elluviimine, sh ennetus	Noorte õigusrikkujate retsiidiivsuse vähendamine
21.4.7.6	Ennetav ja turvaline elukeskkond	Riskikäitumisega noorte toetamine, kohaliku tasandi võrgustikutööl põhinevate koostöömodelite ja ennetustöö edendamine: <ul style="list-style-type: none"> • Spetsialistide koostöömodel keskmise ja kõrge riskikäitumisega noorte toetamiseks • Koolitused ennetusalase kompetentsi arendamiseks ning riskikäitumise ennetamiseks • Alkoholi ja teiste uimastitega seotud kahjude ja riskikäitumise vähendamise kompetentsi loomine • Kohaliku tasandi võrgustikutöö edendamine turvalisuse suurendamiseks
21.4.7.9	Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele	Laste ja perede toetamine Laste riskikäitumise ennetamine

3. Kavandatavad koosloome arendustegevused

- Kirjeldage, mida teete, et eesmärgini jõuda. Palun tooge tegevused välja sisuliste etappide kaupa kalendrikuu täpsusega. Kogu arendustegevus peaks olema ellu viidud 12 kuu jooksul alates koostöölepingu sõlmimisest.
- Milliseid koosloomemeetodeid plaanite kasutada?
- Millist majavälist eksperttuge vajate, et eesmäärke saavutada?

Fookusteemad, millele keskendumine kaasamise raames:

- Kuidas mõjutavad ühiskonna hoiakud narkootikumide osas tarvitamist ning abiteenusteni jõudmist?
- Kuidas vähendada stigmatiseerivaid hoiakuid ilma tarvitamist normaliseerimata?
- Milline on tervishoiutöötajate, haridusspetsialistide, lapsevanemate jt roll ja võimalused tarvitamist ja sellega kaasnevaid kahjusid ennetada ja vähendada?
- Kuidas narkootikumidega seonduvaid juhtumeid meedias käsitleda?

Tegevuse sisuks on uuenduslike, kaasamist ja arutelu toetavate meetodite abil ürituste läbiviimine, et kaardistada huvirühmadega koos hetkeolukord, hoiakud ja lahendused olukorra leevendamiseks. **Kavas on viia läbi 2–3 kaasamisüritust vahemikus september 2024 – mai 2025.** Üritusi läbiviimisel võiks kasutada näiteks mõttetalguid, maailmakohvikuid, 6 THINKING HATS ja teisi koosloomet ning kastist välja mõtlemist soodustavad meetodid, kuid **taotluse üheks osaks on saada tuge metoodika valimisel** (metoodika võiks olla uuenduslik ja kaastavate seas omanditunnet tekitav). Lisaks on vaja tuge kaasamisürituste ettevalmistamise ja läbiviimisega, sh administreerimise ja modereerimisega ning tulemuste koostamisega. **Eesmärk on kaasamistegevuste lõpuks jõuda lahendusteni**, mis aitaksid tulevikus teemat käsitleda, sh meedias, nii et ebasoovitavad mõjud (nt hoiakute riskiva käitumise osas leebemaks muutumine) oleks minimaalsed.

Kaasamise ja koosloome meetodite väljatöötamiseks ja valimiseks kaasame väliseksperte.

Fookusteemade koosloomeks huvigruppide sihistamine ja grupeerimine toimub samuti taotluse esitanud meeskonnal koos välisekspertidega. Kuna kaasamisprobleemid ja küsimused on huvigruppe arvesse võttes küllaltki universaalsed, siis tõenäoliselt tuleb teha kaasamistegevusi, kuhu on kaasatud kõik huvigrupid ja arenguprogrammi raames minna konkreetsemaks ning spetsiifilisemate küsimustega teha koosloomet kitsamas ringis.

Taotluse esitanud meeskonnal on valmisolek osaleda kolmepäevases koosloome kiirendi arenguprogrammis. Kiirendi arenguprogrammi lõppedes teeme tegevustest kirjaliku kokkuvõtte, mida jagame narko eksperttöörühma võrgustikuga, Siseministeriumi töötajatega ja teiste huvilistega ning korraldame veebiseminari huvilistele kogemuste jagamiseks ja küsimuste küsimiseks.

Lisa: Koosloome arengukiirendi eelarve

Krista Aas

Siseministeriumi varade asekanstler kanstleri ülesannetes

(Allkirjastatud digitaalselt)